

Joaquín TORRES-GARCÍA

J. Torres-García

(1874-1949)

Homenatge a Joaquín Torres-García

“ 30 ANYS DE GALERIA ”

Exposició:

Del 10 de novembre al 30 de desembre de 2009.

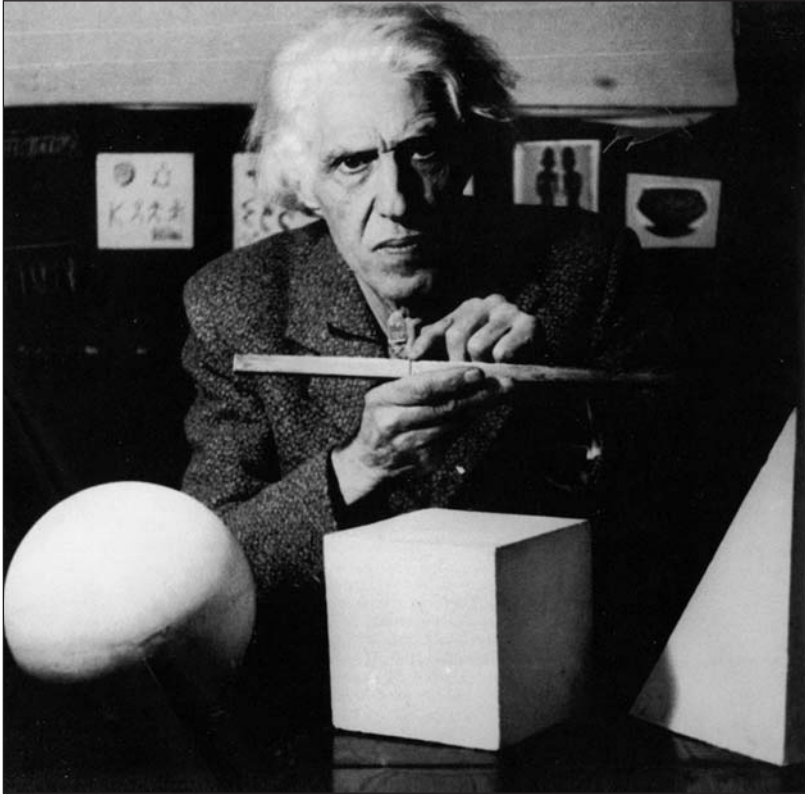
Inauguració:

Dimarts 10 de novembre de 2009 a les 19 hores.

SALA DALMAU

Consell de Cent, 349 - 08007 Barcelona - Tel.: 93 215 45 92 - Fax: 93 487 85 03
e-mail: arte@saladalmu.com · www.saladalmu.com

© Catàleg i Coordinació: Sala Dalmau galeria d'art. Barcelona.

Joaquín Torres-García, Montevideo, 1939.

JOAQUÍN TORRES-GARCÍA

El 2009 ha estat un any molt especial per a la nostra galeria, ja que hem celebrat el trentè aniversari de la seva fundació. Inauguràvem l'any amb una exposició dedicada a la pintura de Le Corbusier i ara el tanquem amb un homenatge a Joaquín Torres-García.

El món torresgarcia és un univers fascinant que sempre ens ha interessat. Ja des de les nostres primeres exposicions dedicades a les avantguardes històriques, la seva obra hi ha estat present. Arran de la mostra que vam organitzar l'any 1998 dedicada a ell i els seus alumnes, titulada «El Taller Torres-García», vam tenir l'ocasió de conèixer molts dels seus deixebles, els quals ens van explicar un munt de coses sobre l'artista i la seva filosofia de vida, la seva concepció de l'art, la seva capacitat didàctica i la seva fe en la joventut a la qual formava.

Efectivament, l'any 1942 Torres-García va fundar a Montevideo el Taller Torres-García, on va iniciar joves pintors en el que ell anomenava l'«art universal»: el constructivisme, una forma de viure. Els seus membres més destacats van ser: Julio Alpuy, Gonzalo Fonseca, José Gurvich, Manuel Pailós, Francisco Matto, Horacio i Augusto Torres, Alceu Ribeiro i Guido Castillo.

El seu fill Augusto (1913-1992), i la seva dona Elsa Andrada van ser els primers deixebles amb qui vam establir una bona amistat. Van viure a Barcelona durant molts anys. Durant aquest temps vam compartir xerrades, visites a la seva casa del passeig de Colom i presentacions de la seva obra a la nostra galeria. Un altre personatge molt pròxim a J. T. G. és Alceu Ribeiro (1919), un dels seus primers seguidors en el Montevideo del 1939, l'obra del qual exposem regularment. A través d'ell hem conegut infinitat d'anècdotes sobre les classes que impartia Torres en el seu famós Taller. Vull citar també al carismàtic Guido Castillo, filòsof i escriptor, que fou qui, al Montevideo dels anys quaranta, mitjançant la revista *Removedor*, va saber transmetre les idees que Torres-García preconitzava i ensenyava als seus deixebles. Tots ells, durant les tertúlies que més d'una vegada hem organitzat a la nostra galeria, han fet palès el respecte, l'admiració, i la total i absoluta entrega que sentien per "el maestro".

En aquesta exposició presentem obres de finals del segle XIX, que ens traslladen al noucentisme, i alguna peça del seu període neoclàssic. Però sobretot hem incidit en els anys 1926 a 1932, que coincideixen amb els de la seva estada a París, on es van sedimentar les seves teories constructives. L'exposició es completa amb dues obres datades els anys quaranta, en les quals ja s'aprecia plenament la culminació del constructivisme.

Amb aquesta mostra, clausurem un cicle d'exposicions dedicades al constructivisme, que reflecteixen l'interès de la nostra galeria pel món torresgarcia i el seu entorn.

Mariana Draper
Barcelona, setembre 2009

1.

2.

3.

1. Bodegón con botella y taza.
1928. oli/cartró. 29 x 36'5 cm.
2. Naturaleza muerta con botella negra.
1928. oli/tela. 38 x 46 cm.
3. Figures dans la rue.
1928. oli/tela. 38 x 46 cm.

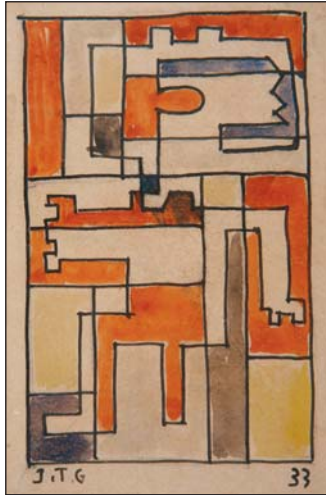

4. Composición geométrica. 1928. oli/cartró-tela. 32 x 39 cm.

5. Composición. 1930. oli/tela. 51 x 31 cm.

6.

7.

8.

6. Hombre geométrico. 1933. aquarel·la/paper. 14 x 9 cm.

7. Constructivo. 1930. Incisió ceràmica. 30 x 20 cm.

8. Velero blanco. 1943. oli/cartró. 16 x 23 cm.

Joaquín TORRES-GARCÍA

1874 Joaquín Torres García neix el 28 de juliol a Montevideo, Uruguai, fill de pare català i mare uruguaiana.

1891-1892 La família Torres-García es trasllada a Catalunya i s'instal·la primer a Mataró (d'on és la família del seu pare), i després a Barcelona, on es matricula a *Belles Arts*, coincidint amb Mir, Nonell, Canals i Sunyer.

1893 Abandona els estudis i entra al *Cercle Artístic de Sant Lluc*, grup artístic on es familiaritza amb l'història de l'art clàssic. Coneix a Joan i Julio González.

1897 Col·labora amb il·lustracions a diferents revistes.

Monestir Pedralbes. Barcelona, 1898.

1900 Exposa a Barcelona al *Saló de La Vanguardia*.

1904-1905 Amb Antoni Gaudí dissenya vitralls per a la catedral de la ciutat de Mallorca i per a *la Sagrada Família* de Barcelona.

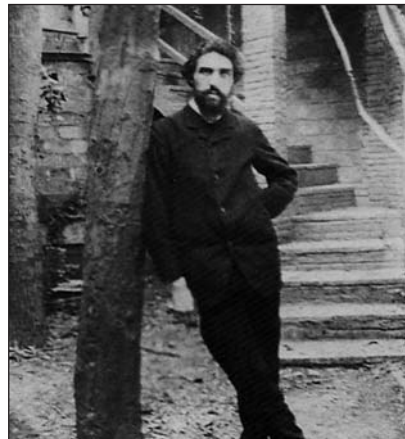
Exposició col·lectiva al *Cercle Artístic de Sant Lluc* de Barcelona. Exposa a la Sala Parés de Barcelona.

1907 Visita una exposició d'art francès a la *V Exposició Internacional de Belles Arts i Indústries* a Barcelona. L'impres-

sionen tres maquetes de Puvis de Chavannes pels murals del Panthéon de París. Descobreix als primitius italians i l'art hel·lènic. Dóna classes de dibuix a Mont d'Or (Terrassa), una escola progressista d'infants. Exposició a les galeries *La Publicidad* de Barcelona.

1908 Pinta frescos a la capella del Sagrat Sacrament, a l'església de Sant Agustí de Barcelona, amb Joan González, i a l'església de la Divina Pastora a Sarrià.

Pinta frescos al Saló de Sessions de l'Ajuntament de Barcelona. Tots aquests frescos van ésser tapats o bé destruïts.

Torres-García a Barcelona, 1908.

1909 El 20 d'agost es casa amb Manolita Piña de Rubiés.

1910 Rep l'encàrrec de fer dos murals, representant l'Agricultura i la Ramaderia al sostre del pavelló de l'Uruguai a l'*Exposició Internacional* celebrada a Brussel·les.

1911 Neix la seva filla Olympia. Exposa a les galeries *del Faianç Català* de Barcelona.

1912 Va a Florència i a Roma a estudiar pintures al fresc. Passa l'estiu a Suïssa, prop de Ginebra. Neix el seu fill Augusto. Exposa a Barcelona a les *galeries Dalmau* i a les *galeries del Faianç Català*. Amb el recolzament de Prat de la Riba, rep l'encàrrec de decorar el Saló de Sant Jordi al Palau de la Generalitat de Barcelona, però amb la mort d'aquest al 1917, l'encàrrec és interromput.

La família a Mon Repòs. Terrassa.

Exposició galeries Dalmau, Barcelona, 1912.

1913 Escriu i publica el seu primer llibre de teoria artística: *Notes sobre art*, on incita a tornar a la tradició grecollatina. Exposa a les *galeries Dalmau de Barcelona*. Crea l'*Escola de Decoració*, inspirada per l'idea de la integració d'arts i oficis al servei de l'arquitectura.

1914 Marxa de Barcelona i s'instal·la a Terrassa (fins al 1919), a la torre "Mon Repòs" on comença a fer les primeres joguines de fusta.

1915 Neix la seva filla Ifigenia.

1916 Exposa a Barcelona a les *galeries Laietanes*, i a les *galeries Dalmau*, amb *Rafael Barradas*.

1917 Exposa a Barcelona a les *galeries Dalmau*, a les *galeries Laietanes* i a les *galeries La Publicidad*.

1918 Es crea el grup *Courbet*, integrat per Francesc Domingo, J. Llorens-Artigas, J. Miró, Enric Ricart, Rafael Sala i J. Torres-García. Exposicions a Barcelona: a la *Sala Reig* i a les *galeries Dalmau (joguines)*. També participa en el *I Saló de Tardor*. Intensifica la fabricació de les joguines.

1919 Publica *L'art en relació amb l'home etern i l'home que passa*. Ven la casa de "Mon Repòs" i s'instal·la a Sarrià, Barcelona.

1920 Viatja amb la seva família a París on l'espera Joan Miró. Posteriorment s'instal·la a Nova York i s'associa amb *Anderson Galleries* per produir les seves joguines. Exposició col·lectiva al *Whitney Studio Club*.

Pintura neoclàssica. 1927.

1922-1924 Exposició a la galeria *Hanfstengel* de Nova York. Després d'una estada amb molts problemes econòmics, deixa Amèrica i torna a Europa. S'instal·la a diferents ciutats d'Itàlia com Fiesole o Livorno. Desenvoluparà la marca de les seves joguines *Aladin Toys*. La seva pintura torna a la tradició clàssica. S'instal·la a la Provença i neix el seu fill Horacio.

1926 Viatja a París i entra en contacte amb Jean Hélion i Edgar Varèse. Exposició a les galeries *Dalmau* de Barcelona i a la galeria *A. G. Fabre* de París. Es publica la primera monografia sobre la seva obra. Influenciat per les corrents d'avantguarda de París, abandona la temàtica d'inspiració clàssica.

1927 Exposa a la galeria *Carmine* de París, (presentada pel crític G. Charensol), i a la galeria *d'art de Montparnasse*. Visita l'exposició d'art precolombí *Les Arts anciens de l'Amérique*, al Museu d'Arts Decoratives de París.

Abecedario. 1927-28.

1928 Exposició a la galeria *Zak* de París i a la galeria *A. Badrinas* de Barcelona. La seva pintura segueix un camí arquitectònic i constructiu. Després de ser refusat pel *Salon d'Automne* exposa amb Hélion a la galeria *Marck* de París. Entra en contacte amb Theo

Van Doesburg qui l'introdueix en el grup *De Stijl*.

1929 Michel Seuphor li presentarà a P. Mondrian i altres membres del grup neoplasticista. Torres s'incorpora a les seves tertúlies. D'aquestes naixerà el grup *Cercle et Carré*. Entra en contacte amb Braque, Lipchitz, Gris, Le Corbusier, Schwitters, Kandisky.... S'interessa pel purisme. Sintetitzant els principis del neoplasticisme i l'art primitiu, pinta les primeres teles constructives. Exposició a les galeries *Dalmau* de Barcelona.

Participa a l'*Exposition Selecte d'Art Contemporain*, al *Stedelijk Museum* d'Amsterdam, organitzada per Theo Van Doesburg. Participa al *Salon des Surindépendants* de París.

A casa de M.Seuphor. Vanves,1930. Esq Manolita Piña, J.T.G, Mondrian, Florence Henri, Vantongerloo, M. Schall.

1930 Funda la revista *Cercle et Carré* amb Michel Seuphor. L'any següent abandona el grup.

1931 Exposicions a París: galeria *Jeanne Bucher*, galeria *Percier* i galeria *Jean Charpentier*. Els efectes del crac de Nova York arriben. A finals d'any es celebra una ex-

posició de llibres i joguines de Torres-García a la *Librairie Oliviero* de París. Són anys de reconeixement per part de la crítica, però les dificultats econòmiques l'obliguen a tornar a Espanya.

Estructura animista. 1933.

1932 La família Torres es trasllada a Madrid, on intenta sense èxit formar una escola i un museu d'art constructivista. A. E. Gallatin li compra les seves primeres obres per al *Museu d'Art Vivent* de Nova York. Exposició a París a la galeria *Pierre*.

1933 Exposició a Madrid al *Museo de Arte Moderno* i al *Cercle Artístic de Sant Lluç de Barcelona*. Primera exposició del *Grupo de Arte Constructivo* al *Salón de Otoño* de Madrid.

1934 S'embarca amb la família per instal·lar-se definitivament a Montevideo. Imparteix conferències en les que presenta les seves idees i escriu sobre les seves teories de l'art. Exposicions a la sala *Badrinas* de Barcelona, i a Montevideo: a *Amigos del Arte*, a la *Asociación Cristiana de Jóvenes* i a la *Escuela Taller de Artes Plásticas*.

Escriu la seva autobiografia: *Historia de mi vida*, que es publicarà al 1939.

1935 A Montevideo crea l'escola i centre intel·lectual *Asociación de Arte Constructivo (A.A.C.)*, exposa a l'*Ate-neo de Montevideo* i al *Museu Municipal de BBAA* (amb obres dels membres de la A.A.C.) Publica el llibre *Estructura*, dedicat a Mondrian.

Exposició amb el grup *Cercle et Carré*, *Galeria 23*, París, 1930.

1936 Publica *Circulo y Cuadrado* (fins 1943), revista inspirada en l'anterior *Cercle et Carré* de París. Exposa a la *Asociación Cristiana de Jóvenes* de Montevideo. Envia obres de la A.A.C. al *Salon des Surindépendants* de París.

1937 Estudia religió, antropologia i història de les civilitzacions precolombines.

1938 Realitza el *Monumento Còsmico* al *Parque Rodó* de Montevideo. Publica *La tradición del hombre abstracto*.

1939 Pinta una sèrie de *Retrats d'homes famosos* basant-se en la secció àuria. Es publica *Historia de mi vida*.

1940 Exposa a Montevideo a la *Sociedad de Arquitectos de Uruguay*.

La A.A.C. passa a ser una entitat dedicada únicament a l'estudi.

1941 És nomenat professor honorari d'art pel Govern uruguaià. Exposició a la *Intendencia Municipal* de Montevideo.

1942 Exposició a la galeria Müller de Buenos Aires. Funda el *Taller Torres-García*, un taller-estudi on va iniciar a joves pintors en el que ell anomenava *arte universal: el constructivismo*. Els seus membres més destacats van ser: Alpuy, Fonseca, Gurvich, Pailós, Matto, Horacio y Augusto Torres, Alceu Ribeiro, Guido Castillo, Elsa Andrada... Publica *La ciudad sin nombre*.

1943 Es publica *Universalismo Constructivo - Contribución a la unificación del Arte y la Cultura de América*, per Torres-García. Es publica l'últim número de la revista *Círculo y Cuadrado*.

1944 El *Taller* realitza 27 murals per l'Hospital Sant Bois de Montevideo. Ciutat en la exposarà a *Amigos del Arte* i al *Salón Caviglia*. Rep el *Gran Premio de pintura del VIII Salón Nacional de BBAA*.

1945 Comença a publicar-se la revista del Taller: *Removedor*. El redactor responsable és Guido Castillo. Exposicions a les *llibrerías Salamanca i Linardi* de Montevideo. Realitza els frescos del Sanatori del Dr. Rodríguez López.

1947-1948 Exposició al *Salón del Ateneo* de Montevideo. Cicle de Conferències a la *Facultad de Humanidades y Ciencias* de Montevideo, de les quals, un any més tard se'n publicarà una recopilació amb les lliçons

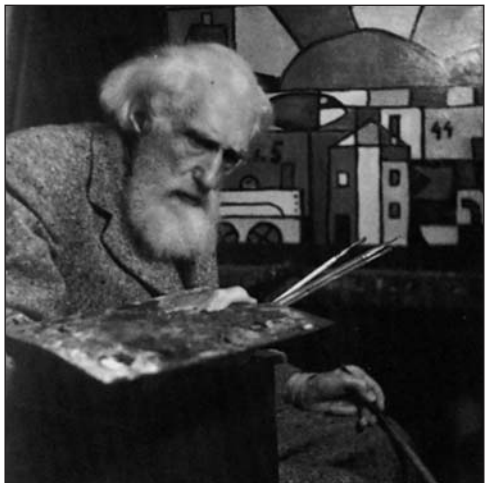
de Torres sota el nom *Lo Aparente y lo Concreto en el Arte*.

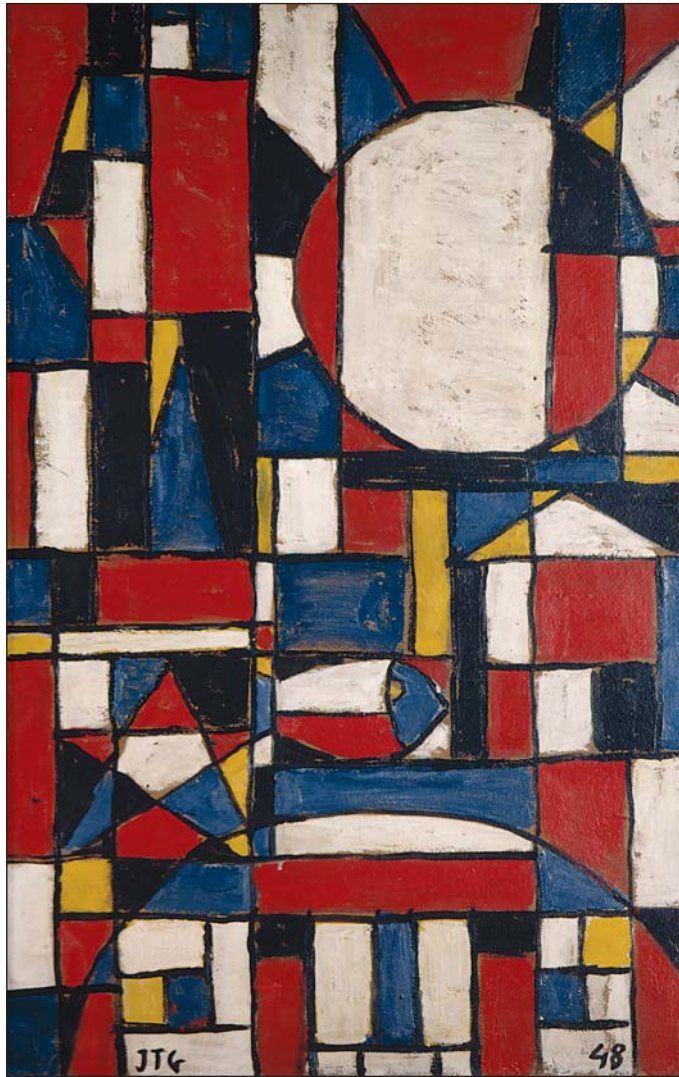
Torres-García al seu Taller de Montevideo, 1947.

Comença la construcció de la seva casa al carrer Caramurú 5612. És un exemple de constructivisme aplicat a l'arquitectura. Exposició a *Amigos del Arte* de Montevideo.

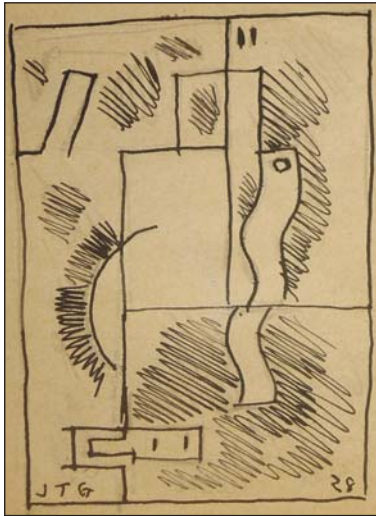
1949 Exposició retrospectiva de Torres-García a *Amigos del Arte* de Montevideo. Exposició Homenatge a Joaquín Torres-García a les *galerías Laietanes* de Barcelona. Mor el 8 d'agost a Montevideo als 75 anys.

Torres-García. Montevideo, 1949.

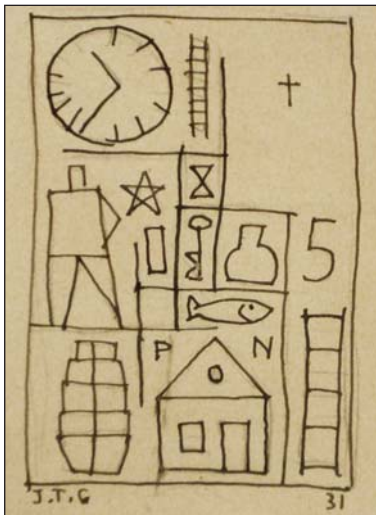
9. Constructivo vertical. 1948. oli/tela. 82 x 52 cm.

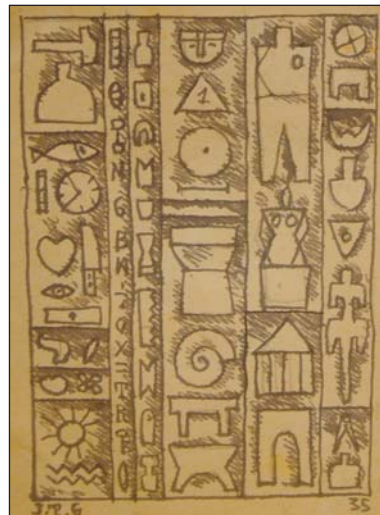
10.

11.

12.

13.

10. Formas en estructura. 1928. tinta/paper. 15'6 x 12'2 cm.
 11. Constructive avec masque. 1930. tinta/paper. 12'2 x 8'5 cm.
 12. Constructivo con reloj. 1931. tinta-llapis/paper. 13'8 x 9'5 cm.
 13. Constructivo con hombre y mujer. 1935. tinta/paper. 16'1 x 11'4 cm.
 14. Dibujo constructivo. 1934. tinta/paper. 14'5 x 9'3 cm.

JOAQUÍN TORRES-GARCÍA

El año 2009 ha sido especial para nuestra galería pues hemos celebrado el treinta aniversario de su fundación. Inauguramos el año con una exposición dedicada a la pintura de Le Corbusier y ahora lo clausuramos con un homenaje a Joaquín Torres-García.

El mundo torresgarciano es un universo fascinante que siempre nos ha interesado. Ya desde nuestras primeras exposiciones dedicadas a las vanguardias históricas, su obra ha estado presente. A raíz de la muestra que organizamos en 1998 dedicada a él y a sus discípulos y que titulamos «El Taller Torres-García», tuvimos ocasión de conocer más cosas sobre el artista y su filosofía de vida, su concepción del arte, su capacidad didáctica y su fe en la juventud a la que formaba.

Efectivamente, en 1942 Torres-García fundó en Montevideo el Taller Torres-García, un taller donde inició a jóvenes pintores en lo que él denominaba el «arte universal»: el constructivismo, una forma de vida. Sus miembros más destacados fueron: Julio Alpuy, Gonzalo Fonseca, José Gurvich, Manuel Pailós, Francisco Matto, Horacio y Augusto Torres, Alceu Ribeiro y Guido Castillo.

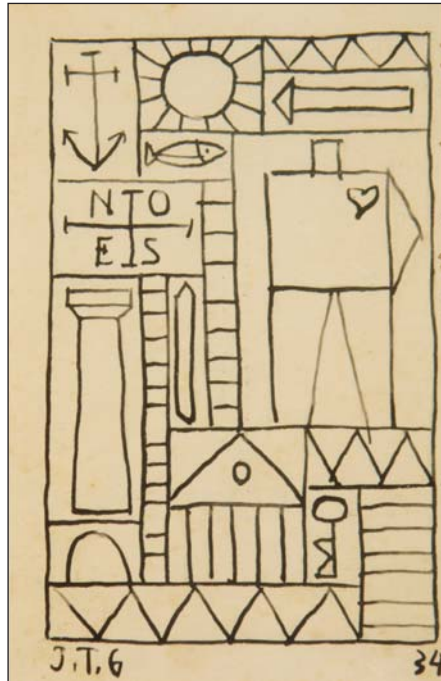
Su hijo Augusto (1913-1992), y su mujer Elsa Andrada, fueron los primeros discípulos con quienes establecimos una buena amistad. Vivieron en Barcelona muchos años. Durante este tiempo compartimos charlas, visitas a su casa del paseo Colón y presentaciones de su obra en nuestra galería. Otro personaje muy próximo a J. T. G. es Alceu Ribeiro (1919), uno de sus primeros seguidores en el Montevideo de 1939, cuya obra exponemos regularmente. Gracias a él hemos conocido infinidad de anécdotas sobre las clases que impartía Torres en su famoso Taller. Quiero citar también al carismático Guido Castillo, filósofo y escritor, que fue quien, en el Montevideo de los años cuarenta, a través de la revista *Removedor*, supo transmitir las ideas que Torres-García preconizaba y enseñaba a sus discípulos. Todos ellos, durante las tertulias que más de una vez hemos organizado en nuestra galería, han dejado patente la admiración, el respeto y la total y absoluta entrega que sentían por “el maestro”.

En esta exposición, presentamos obras de finales del siglo XIX, que nos trasladan al noucentisme, y alguna pieza de su período neoclásico, pero sobre todo hemos incidido en los años de 1926 a 1932, que coinciden con su estancia en París, donde se sedimentaron sus teorías constructivas. La exposición se completa con dos obras fechadas en los años cuarenta, en las que se aprecia plenamente la culminación del constructivismo.

Con esta muestra, clausuramos un ciclo de exposiciones dedicadas al constructivismo, que reflejan el interés de nuestra galería por el mundo torresgarciano y su entorno.

Mariana Draper
Barcelona, septiembre de 2009

J.T.6

14.

SALA DALMAU

Consell de Cent, 349 - 08007 Barcelona - Tel.: 93 215 45 92 - Fax: 93 487 85 03
e-mail: arte@saladalmu.com · www.saladalmu.com